

*Сілаєв Д. А.,
к.т.н Ульяницький В.Н.,
к.т.н Левченко Э. П.,
к.ф-м.н. Галич В. А.
(ДонДТУ, г. Алчевськ, Україна)*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГЛОВИРОБНИЦТВА ШЛЯХОМ МОДЕРНІЗАЦІЇ УСТАТКУВАННЯ ПОДРІБНЕННЯ АГЛОМЕРАТУ

Розглянуто можливості і основні напрямки вдосконалення розвитку конструкції одновалкової зубчастої дробарки з метою поліпшення якості агломерату в залежності від фракційної складової.

***Ключові слова:** агловиробництво, шихта, агломерат, аглопиріг, дроблення, дробарка, фракція.*

Рассмотрены возможности и основные направления усовершенствования развития конструкции одновалковой зубчатой дробилки с целью улучшения качества агломерата в зависимости от фракционной составляющей.

***Ключевые слова:** аглопроизводство, шихта, агломерат, аглопирог, дробление, дробилка, фракция.*

Постановка проблеми. Чорна металургія України є однією з найпотужніших галузей промислового виробництва. Враховуючи те, що значна більшість виготовленого металу, близько 80% [1], йде на експорт, особливу увагу слід приділяти якості готової продукції, яка безпосередньо залежить від споживчих показників сировини. В умовах конкуренції на світових ринках збуту металу, фактор якості та собівартості продукції відіграє домінуючу роль в утриманні замовників.

Тому прагнення металургійних компаній скоротити виробничі витрати на підприємстві в цілому і окремих його ділянках безумовно є актуальним. Першою і важливою ділянкою металургійного підприємства є агломераційне виробництво, де відбувається утворення продукту агломерату, сировини для доменного процесу. Якість агломерату в сукупності з іншими компонентами шихти обумовлює роботу і кінцевий результат не тільки доменного, а, у подальшому, і всього виробництва на підприємстві.

Важливим критерієм, що висувається до агломерату, є фракційна крупність. Найбільш прийнятними вважаються показники розмірів шматків від 5 до 50 мм. [2], які забезпечують оптимальну газову проникність в процесі плавки шихти в доменній печі. Дрібнота менше 5 мм повертається на початкову стадію і бере участь в аглошихті для подальшого спікання агломерату, а шматки розміром 100 – 300 мм є небажаними, оскільки вони руйнуються на етапі транспортування і перевантажування та утворюють пилоподібні фракції. Тому подрібнення пирога агломерату на виході із агломераційної машини є пріоритетним для одержання бажаних розмірів агломерату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність розгляду даної тематики полягає в тому, що безперервно зростаючі вимоги до якості вітчизняного металу і охорони довкілля від пилоутворення при подрібненні пирога агломерату та виносу пилу з доменної печі, вимагають суттєвого зменшення дрібноти в агломераті. Оскільки на металургійних підприємствах України використовуються переважно однотипні одновалкові дробарки, конструкція [4] яких не змінювалася протягом тривалого часу при відомих їх недоліках, то проблема вдосконалення існуючих дробарок, є безумовно актуальною. Аналізу процесів дроблення агломерату присвячена значна кількість робіт, [1–9], але складність і недостатньо вивчена фізична картина взаємодії робочих органів дробарки з пирогом аглоспеку відкриває ще значні перспективи для дослідження процесу подрібнення агломерату. Кінцева мета таких досліджень - максимально зменшити розкид гранулометричного складу готової шихти, що безумовно поліпшить ефективність доменної плавки.

Мета статті полягає в аналізі стану та перспективі розвитку дроблення агломерату на сучасному етапі металургійного виробництва, обґрунтування можливості та необхідності вдосконалення процесу дроблення шляхом усунення конструктивних недоліків в роботі органів одновалкової зубчастої дробарки та розширення її можливостей за рахунок багатоступеневого дроблення.

Виклад основного матеріалу. На вітчизняних аглофабриках для подрібнення аглопирога найбільше поширення отримали одновалкові зубчасті дробарки. Останні по конструкції і принципу дії мають, як свої переваги так і окремі недоліки перед іншими видами дробарок, а саме: значні розміри шматків за рахунок однократного руйнування агломерату шляхом зрізу і продавлювання.

Утворення крупних шматків матеріалу у зв'язку із значними відстанями між колосниками, істотний розкид гранулометричного складу [3].

Максимальна крупність агломерату визначається величиною подання його на зуб ротору та визначається за формулою:

$$S = \frac{1}{\omega} \left(\frac{2\pi}{N} - \beta - \gamma \right) \left(2V_n \sin \alpha + \sqrt{V_n \sin \alpha + (\sin \alpha - f \cos \alpha) 2qL} \right), \quad (1)$$

де ω – кутова швидкість обертання ротору;

N – число зубців зірочки ротору;

β – центральний кут зуба зірочки;

γ – центральний кут, пов'язаний з висотою агломерату;

V_n – початкова швидкість агломерату при його ковзанні по похилій поверхні;

α – кут нахилу направляючої поверхні;

f – коефіцієнт тертя пари агломерат – направляюча;

L – довжина направляючої поверхні.

Якщо вміст часток агломерату, котрі потрапляють в доменну піч і які мають величину менше 5 мм, досягає 15 – 17% і більше, то ефективність доменної плавки значно знижується, що призводить до збільшення використання коксу і додаткових витрат. Тобто скорочення вмісту дрібноти (фракції 0 – 5 мм) на 1% підвищує продуктивність доменної печі на 0,4 – 0,7 % і скорочує витрати коксу на 0,4 – 0,7 %. [5]. Саме тому проблема подрібнення агломерату на типових одновалкових дробарках, зокрема і на ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» є актуальною. Досвід аглоцеху ПАТ «АМК» засвідчив, що у процесі роботи одновалкової дробарки утворюється більше ніж 25 % шматків з розмірами понад 200 мм і близько 10 % дрібноти з розміром 0 – 5 мм [5], а це негативно позначається на ефективності роботи доменної печі.

Як відомо, скорочення вмісту агломераційної дрібноти призводить до значного зменшення використання коксу. Так зменшення (фракції 0 – 5 мм) на 1% призводить до підвищення продуктивності плавки в доменній печі на 0,4 – 0,7 % . Зниження вмісту фракцій 0 – 5 мм в агломераті з 14,8 до 10,6 % забезпечує підвищення інтенсивності плавки на 1,7 – 2,3 % [5]. Крім того, агломераційне виробництво і пов'язане з ним виробництво чавуну і сталі є основними забрудниками довколишнього середовища. Так, наприклад, в Маріуполі на ПАТ "Металургійний комбінат імені Ілліча" і в Кривому Розі на ПАТ "Криворіжсталь" питомі викиди пилу досягають 5 – 7 кг/т сталі, тоді як для аналогічних підприємствах країн Євросоюзу питомі викиди пилу складають близько 0,4 – 0,5 кг/т сталі [5]. Тому вдосконалення процесів дроблення і зниження викидів пилу є дуже актуальною проблемою для всієї української металургії. В зв'язку з цим значна роль в оптимізації процесу руйнування та отримання необхідного за параметрами і агломерату має відводитися теоретичним методам досліджень, наприклад, моделюванню з наступним застосуванням та випробуванням у реальних виробничих умовах.

На протязі останніх років мали місце спроби удосконалити конструкцію і підвищити продуктивність своїх дробарок виробничим персоналом, на яких експлуатуються ці машини. Проте, спроби в основному, зводилися до зміни кількості зірочок на роторі від 4 до 9, а також у випробуванні варіантів розташування зірочок без їх відносного зсуву (зміщення) та з відносним зсувом на певний кут, в залежності від потужності аглоцеху, товщини шару і температури спікаємої шихти. Такі підходи давали незначні позитивні результати для виробництва і тому пошуки більш ефективного рішення даного питання потребують подальших наукових досліджень і промислових випробувань.

Роздивимося більш детально варіант багатоступеневого подрібнення агломерату. Позначимо наприклад через φ вектор з компонентами φ_i , де φ_i – кількість матеріалу розміром від x_i до φ_{i+1} ($i = \overline{1, n}$), отриманого в результаті первинного руйнування матеріалу з колосниками.

Згідно з роботою [9], наступний одиничний акт руйнування матеріалу можна описати за допомогою матриці:

$$X = \begin{vmatrix} X_{11} & X_{12} \dots & X_{1n} \\ 0 & X_{22} \dots & X_{2n} \\ 0 & 0 \dots & X_{nn} \end{vmatrix}, \quad (2)$$

де, x_{ij} – доля матеріалу, що є розміри після руйнування від x_i до φ_{i+1} за попередніми розмірами від x_j до x_{j+1} ($i, j = \overline{1, n}$).

Таким чином, у наслідок наступного одиничного акту руйнування отримується продукт з розподілом за крупністю, та характеризується вектором Γ_1 :

$$\Gamma_1 = X \cdot \varphi. \quad (3)$$

Так, як матеріал може неодноразово приймати участь у процесі руйнування, то з кожним послідуєчим кроком отримуються наступні характеристики по крупності:

$$\Gamma_k = X \cdot \Gamma_{k-1}, \quad (4)$$

або:

$$\Gamma_k = X^k \cdot \varphi. \quad (5)$$

Кількість актів руйнування N , в яких приймає участь окремих шматок матеріалу, є випадковою величиною, що розподілена за законом Пуасаона:

$$P_n = \frac{e^{-\lambda} \times \lambda^n}{n!}, \quad (6)$$

де λ – математичне очікування імовірної величини N ;

P_n – імовірність того, що $N = n$.

З урахуванням написаного, кінцеве розподілення готового продукту за круппністю можливо описати вектором Γ_∞ :

$$\Gamma_\infty = \sum_{k=1}^{\infty} \Gamma_k \cdot P_k \quad (7)$$

Або, якщо врахувати формулу (5):

$$\Gamma_\infty = e^{-\lambda} \left(\sum_{k=1}^{\infty} \frac{X^k \cdot \lambda^k}{k!} \right) \varphi, \quad (8)$$

де:

$$\Gamma_\infty = \begin{pmatrix} \gamma_{1\infty} \\ \dots \\ \gamma_{n\infty} \end{pmatrix}$$

У формулі (7) вектор Γ_∞ та φ вважаються відомими і визначаються експериментально. Тому вираз (6) можливо розглядати, як нелінійну систему n рівнянь відносно невідомих величин λ, X_{ij} . Для визначення цих складових використовуємо ітераційні методи. Залишимо систему (7) у вигляді:

$$\gamma_{i\infty} = f_i(\lambda, X_{11}, X_{12}, \dots, X_{mn}) \cdot (i = \overline{1, n}). \quad (9)$$

Мета знайти рішення системи (8) зводиться до мінімізації функції m змінних $\lambda, X_{11}, X_{12}, X_{mn}$:

$$\left(m = 1 + \frac{(n+1) \cdot n}{2} \right), \quad (10)$$

$$F = f_i(\lambda, X_{11}, X_{12}, \dots, X_{mn}) = \sum_{k=1}^{\infty} \left(\left(\gamma_{i\infty} - f(\lambda, X_{11}, X_{12}, \dots, X_{mn}) \right) \right)^2. \quad (11)$$

Введемо позначення $\lambda = \mathbf{x}_{\infty}$

Для визначення мінімуму функції (10) будується ітераційний процес:

$$X_{ij}^{(k+1)} = X_{ij}^k + \lambda^{(k)} V_{ij}^{(k)}, \quad (12)$$

де:

$$V_{ij}^{(k)} = - \left. \frac{\partial F}{\partial X_{ij}} \right|_{X_{ij} = X_{ij}^{(k)}},$$

$$\lambda^{(k)} = \frac{\sum_{(ij)} \left(\frac{\partial F}{\partial X_{ij}} \right)^2}{\sum_{(ij)} \sum_{p^s} \frac{\partial^2 F}{\partial X_{ij} \partial X_{p^s}} \cdot \frac{\partial F}{\partial X_{ij}} \cdot \frac{\partial F}{\partial X_{p^s}}}.$$

Ітераційний процес (12) починається з вільного початкового наближення $\mathbf{X}_i^{(0)}$ і, в разі необхідності, приводить до рішення системи (8) з наперед заданою точністю. Важливо зазначити, що при реалізації даної математичної схеми нема потреби отримувати аналітично дуже великі вирази для похідних першого та другого ряду від функції $F(\lambda, X_{11}, X_{12}, \dots, X_{mn})$. Для таких цілей доцільно використати чисельні методи:

$$\frac{\partial F}{\partial X} = \frac{F(x+h) - F(x)}{h},$$

де h – крок, від величини якого залежить точність підрахунків значення похідної в точці x .

Висновки. Модель, що наведена, дозволяє виявити залежність величини $\mathbf{X}_{ij}$ від геометричних і динамічних параметрів дробарки, що суттєво скорочує об'єм експериментальних дослідів при розробці і про-

ектуванні одновалкових зубчастих дробарок, з використанням багатоступеневої обробки матеріалів.

На підґрунті отриманих результатів важливо провести подальшу модернізацію робочих органів дробарки з метою підвищення якості одержаного продукту.

Бібліографічний список

1. Борискин И.К. Интенсивная механическая обработка агломерата. Теория, оборудование, технология / Борискин И.К., Арыков Г.А., Пыриков А.Н. – М: МИСИС, 1998. – 248 с.

2. Левченко О.О. Аналіз умов подання пирога агломерату в одновалкову зубчасту дробарку /Левченко Оксана Олександрівна.// Сборник научных трудов ДонГТУ. Вып 19. – Алчевск: ДонГТУ, 2005. – С. 323 – 330.

3. Петрушов С.Н. Оборудование и эксплуатация фабрик окускования: учебн. пособ. / Петрушов Станислав Николаевич. – Алчевск: ДонГТУ, 2008. – 302 с.

4. Федоровский Н. В. Агломерация железных руд:[справочник]/ Н.В. Федоровский. Д. И. Шанидзе. – К.: Техника , 1991. – 141 с.

5. Сталинский Д. В. «Энегосталь»: Комплексный подход к решению проблемы окружающей среды и энергосбережения/ Д.В.Сталинский, В.А. Ботштейн, А.З. Рыжавский // Экология и промышленность. – 2004. – №1. – С. 5 – 9.

6. Коротич В.И. Агломерация рудных материалов. Научное издание / В.И. Коротич, Ю.А. Фролов, Г.Н. Бездежский. – Екатеринбург: ГОУВПО «УГТУ-УПИ», 2003. – 400 с.

7. Жилкин В.П. Производство агломерата. Технология, оборудования, автоматизация / В.П. Жилкин, Д.Н. Доронин. Под общей редакцией Шалаева Г.А. – Екатеринбург: Уральский центр ПР и рекламы, 2004. – 292 с.

8. Барон Л.И. Разрушаемость горных пород свободным ударом / Л.И. Барон, И.Е. Хмельковский. – М: Наука, 1971. – 203 с.

9. Вегеман А.Ф. Окускование руд и концентратов / А.Ф Вегеман. – М: Металлургия, 1968. – 258 с.

Рекомендовано до друку д.т.н., проф. Новохатським О.М.